

Petr Kaleta

Poláci a polská témata v časopisu „Lužica“ v letech 1882–1916

Úvod

V roce 1882 začal v Budyšině vycházet časopis *Lužica*, vytvořený spojením dvou dříve vydávaných periodik *Lužičan* a *Lipa Serbska*. Založením časopisu došlo k pokusu spojit v jednom orgánu zájmy starší generace lužickosrbské inteligence a představitelů mladosrbského hnutí, jejichž vliv se začal výrazně projevovat právě na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let 19. století. Periodikum bylo laděno beletristicky s populárně-naučnými příspěvky, fejetony, ukázkami z prózy i poezie, překlady děl zahraničních autorů a množstvím zpráv. Hlavní záměr redaktorů a přispěvatelů byl, aby časopis oslovil co nejširší spektrum lužickosrbského obyvatelstva v Horní i Dolní Lužici, a proto také do něj od úvodních čísel přispívali nejvýznamnější představitelé lužickosrbského národního hnutí.¹

Redakce *Lužice* usilovala od počátku o to, aby lužickosrbsští čtenáři byli informováni nejen o vlastním národním životě, ale také o dějinách, literatuře a kulturním dění u slovanských sousedů. Domácí redaktori a přispěvatelé měli geograficky a kulturně nejbližší k Čechům a Polákům, s nimiž je pojily dlouholeté historické kontakty, a proto nepřekvapuje, že česká a polská témata zaujímala na stránkách časopisu poměrně pravidelně své místo. V předložené studii se zaměřujeme na první období vydávání časopisu v letech 1882–1916, v němž byli nejvýraznějšími postavami redakce Michal Hórnik, Arnošt Muka, Mikławš Andricki, Jakub Bart-Čišinski a někteří další. Téměř v každém čísle můžeme nalézt alespoň krátké zmínky o kulturních aktivitách Poláků v rozdělené vlasti i jinde.

Sebraný materiál zde byl po analýze zpracovaného textu rozdělen na čtyři základní tematické celky, z nichž první tři (*Poláci se zájmem o problematiku Lužických Srbů*, *Osobnosti polských dějin*, *Osobnosti polské literatury*) se věnují výrazným polským osobnostem, jež se v časopise často objevovaly nebo v něm samy publikovaly. V závěrečné části (*Další osobnosti a polská témata v „Lužici“*) pak upozorňujeme na méně známé osobnosti polské kultury, ale zároveň např. na rubriku *Zapis přinoškow a darow*, v níž najdeme mezi přispěvateli mnoho jmen polského původu. Výsledná syntéza nám ukazuje, kteří z přispěvatelů se v *Lužici* věnovali polské problematice soustavněji, a to svými překlady, články i zprávami, a podhaluje úlohu Poláků při rozvoji lužickosrbského národního obrození na přelomu 19. a 20. století.

Poláci se zájmem o problematiku Lužických Srbů

Polský badatelský zájem o Lužici a Lužické Srby se začal rozvíjet na přelomu 18. a 19. století a byl spjat s takovými osobnostmi, jako byli hrabě Jan Potocki (1761–1815), filolog Andrzej Kucharski (1795–1862), právní historik Waclaw Aleksander

¹ Podrobněji o okolnostech vzniku a vydávání časopisu viz Měrcin VÖLKEL: *Serbske nowiny a časopisy w zašłosći a w přítomnosći*. Budyšin 1984, s. 62–69.

Maciejowski (1792–1883) nebo básník a folklorista Roman Zmorski (1824–1867), jejichž jména se však v časopise kvůli působení v dřívějším období objevovala jen sporadicky.²

Jedinečnou úlohu, a to jako mecenáš, sehrál v polsko-lužickosrbských vztazích proslulý prozaik, básník a publicista Józef Ignacy Kraszewski (1812–1887). Kontakty s hlavními představiteli lužickosrbského hnutí Janem Arnoštem Smolerem a Michałem Hórnikiem navázal Józef Kraszewski v roce 1863, kdy byl vypovězen z ruského Polska a uchýlil se do Drážďan. Pravděpodobně pod vlivem Wilhelma Józefa Bogusławského se rozhodl na konci roku 1879 věnovat dva tisíce marek na stipendium nebo cenu pro studenta, jenž se nejlépe vyznamená v lužickosrbském jazyce a literatuře. Finanční dar poté spravovalo Towarstwo Pomocy za studowacych Serbow.³ V *Łužici* poprvé vyhlásil podmínky pro přiznání stipendia platného od roku 1880 M. Hórník v dubnovém čísle časopisu roku 1882: „Dwě stipendiji J. I. Kraszewskeho po 90 hriwnach za Serbow na budyšskim gymnasiju studowacych so z tutym wupisujetaj a tónkróć 1. meje wupłaćitaj. Žadaćerjo maju serbski nastawk, z najmjeńša napisane listno, wo žiwjenju a skutkowanju jeneho ze zemrjetych serbskich spisowarjow abo wopisanje jeneje ze serbskich wosadow hać do 20. hapryla pola mje wotedać. Přisudženje stipendijow dwěmaj ze žadaćerjow, kotraž staj poměrnje (po wysokosci klasy) najlepší postup w serbsćinje sćiniłoj, stanje so po rozsudženju nastawka w posedženju předsydstwa Maćicy Serbskeje. W Budyšinje, 22. měrcu 1882.“⁴ Podmínky soutěže pak periodikum otiskovalo i v následujících letech.⁵ Nikdy sice nedošlo k překladům některého z Kraszewského četných literárních děl do lužické srbštiny, časopis však otiskoval o jeho pracích krátké zprávy.⁶

Jednou z nejvýznamnějších osobností polsko-lužickosrbských vědeckých a kulturních vztahů ve druhé polovině 19. století byl polský právník a historik Wilhelm Józef Bogusławski (1825–1901), jehož působení bylo spjato s východními oblastmi bývalého polského státu a s Ruskem.⁷ Informace o něm se v časopise poprvé objevuje již v roce 1882, kdy Jan Arnošt Smoler otiskl zprávu o kalendáři *Gwiazda*, obsahujícím mimo jiné

² Např. *Nekrologi*. *Łužica* 2, č. 3, měrc 1883, s. 26; Křescán Bohuwěr PFUL: *Ze Serbow a wo Serbach*. *Łužica* 7, č. 11, november 1888, s. 84; Mikławš ANDRICKI: *Wilhelm Józef Bogusławski*. Wědomostna příloha *Łužicy* 1, č. 1, 1902, s. 25. Podrobněji se můžeme o polsko-lužickosrbských vztazích dočíst zejména v pracích: Grażyna WYDER: *Łużyce w polskiej literaturze historycznej XIX wieku i okresu międzywojennego*. Zielona Góra 2003; Andrzej Zieliński: *Podróże Polaków na Łużyce w XIX wieku*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1975; Alojzy Stanisław MATYNIĄK: *Polsko-łużyckie stosunki kulturalne do wlosny ludów*. Wrocław – Warszawa – Kraków 1970.

³ O Kraszewského kontaktech s Lužickými Srby podrobněji viz Grażyna WYDER, s. 65–70.

⁴ *Łužica* 1, č. 4, hapryl 1882, s. 40.

⁵ *Łužica* 2, č. 3, měrc 1883, s. 26; *Łužica* 3, č. 3, měrc 1884, s. 28; *Łužica* 4, č. 3, měrc 1885, s. 28; *Łužica* 5, č. 3, měrc 1886, s. 34; *Łužica* 6, č. 3, měrc 1887, s. 26; *Łužica* 7, č. 3, měrc 1888, s. 24; *Łužica* 8, č. 3, měrc 1889, s. 24.

⁶ Michał HÓRNIK: *Słowjanska chrónika*. *Łužica* 1, č. 1, januar 1882, s. 10; Adolf ČERNÝ: *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 6, č. 12, december 1887, s. 98; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 21, č. 10, oktober 1901, s. 74.

⁷ Podrobněji o sorabistické práci Wilhelma Bogusławského viz Tomasz JAWORSKI: *Wilhelm Józef Bogusławski – pierwszy polski historyk Serbołużyczan*. In: *Serbołużycanie. Łużyce. Badania historyczne i fascynacje* (eds. Tomasz Jaworski – Wiesław Pyżewicz). Zielona Góra 1998, s. 239–247; Władysław T. WISŁOCKI: *Dar Polski dla Łużyc. (Wilhelm Bogusławski i jego prace)*. Ruch Słowiański 4, Nr. 1–2, 1931, s. 41–48.

i podobizny lužickosrbských buditelů J. A. Smolera a M. Hórniku, k nimž Boguslawski připojil jejich sedmistránkové životopisy.

W. J. Boguslawski je považován za prvního moderního historiografa Lužických Srbů, a to především díky vydání polsky psané syntézy *Rys dziejów serbo-łużyckich* (Petersburg 1861), jež byla hlavním pramenem pro následující studium lužickosrbských dějin, a fakta z ní byla často uváděna v lužickosrbském tisku.⁸ Dílo vzniklo pouze tři roky po autorově první cestě do Lužice v roce 1858, kde získal důležité prameny a literaturu a především se seznámil s předními osobnostmi tehdejšího lužickosrbského života.

Největší popularitu mezi Lužickými Srby však Boguslawski dosáhl vydáním práce *Historija serbskeho naroda* (Budyšin 1884). Přepočoval a doplnil v ní data ze svých prvních dějin a vydal ji společně s Michałem Hórnikem, který text publikace přeložil do lužické srbštiny a zejména oddíly VII. a VIII. doplnil informacemi o nejnovějších dějinách Lužických Srbů.⁹ Tím bylo dílo značně zpřístupněno lužickosrbské veřejnosti. *Lužica* tyto dějiny poprvé čtenářům představila a doporučila v květnovém čísle roku 1884 v rubrice *Nowe knihi*.¹⁰ V dalších číslech roku 1884 byla práce *Historija serbskeho naroda* popularizována otiskováním některých vybraných ukázek.¹¹

Časopis *Lužica* tehdy k *Dějinám lužickosrbského národa* napsal: „[...] Tuž mózetaj tež spisacelaj z połnym prawom žadać, zo bych u wšitcy zdźěłani Serbja, stari a młodži, swěru čitali a w pomjatk u wobchowali. Přetož što je za kóždeho zdźěłaneho čłowjeka, što je přede wšem za studowacu młodosc, kotraž chce a dyrbi so k nadobnym skutkam za swój lud zahorić, wužitniše a wabiwiše, hač jeho historija, što je za cyły narod zajimawiše a wažniše, hač zo stawizny swojich wótcow čita a zeznaje? Serbska historija ma być za wšěch zdźěłanych Serbow nic jeno ‚magistra vitae‘, ale wosebje tež ‚wubudźerka kedźbnosće a dźěławosće‘.“¹²

Nejrozsáhlejším a nejvýznamnějším dílem W. Boguslawského však byla syntéza nejstarších dějin severozápadních Slovanů *Dzieje Słowiańszczyzny północno-zachodniej do połowy XIII w.* (I–IV, Poznań 1887–1900). Po vydání prvního dílu informoval Michał Hórnik čtenáře *Lužice* v poměrně rozsáhlé zprávě o koncepci práce a o připravovaných svazcích.¹³

V popularizaci lužickosrbské kultury v rozděleném Polsku pokračoval Boguslawski i nadále. Po smrti Jana Arnošta Smolera v roce 1884 např. publikoval v časopise *Biblioteka Warszawska* obsáhlý životopis tohoto lužickosrbského národního buditele. Všiml si toho i Arnošt Muka v *Lužici*, kde zdůraznil nové a neznámé informace o Smolerově činnosti v posledních letech jeho života, o nichž se Boguslawského články zmiňuje.¹⁴

Když v roce 1894 zemřela další velká osobnost a národní buditel srbské Lužice Michał Hórnik, řada jeho lužickosrbských a zahraničních přátel a spolupracovníků zaslala do *Lužice* soustrastné telegramy a vzpomínky na něj. Nemohl mezi nimi chybět ani

⁸ Srov. např. Michał HÓRNIK: *Spółščena něhdy serbska wjes Chwalim*. *Lužica* 3, č. 3, měřc 1884, s. 25–26.

⁹ Hórnik taktěž napsal předmluvu a Boguslawskému během práce dodával údaje o počtu lužickosrbských farností.

¹⁰ *Lužica* 3, č. 5, meja 1884, s. 44.

¹¹ *Historija serbskeho naroda*. *Lužica* 3, č. 6, junij 1884, s. 46–47; č. 8, august 1884, s. 67; č. 9, september 1884, s. 76; č. 10, oktober 1884, s. 83–84.

¹² *Historija serbskeho naroda*. *Lužica* 3, č. 6, junij 1884, s. 46.

¹³ *Nowa historija nawječornych Słowjanow*. *Lužica* 6, č. 6, junij 1887, s. 46–47.

¹⁴ Arnošt MUKA: *Druzy wo Serbach*. *Lužica* 4, č. 4, hapryl 1885, s. 36.

Wilhelm Bogusławski. Vzpomněl zde svého prvního příjezdu do Budyšina v roce 1858, kde se setkal s J. A. Smolerm a především se tehdy seznámil s M. Hórníkem, jenž zůstal po šestatřicet let jeho velkým přítelem a spolupracovníkem.¹⁵ I po Hórníkově smrti se pak v časopise objevovaly informace o Bogusławského vydaných publikacích¹⁶ a polský historik nadále finančně přispíval lužickosrbským institucím, v posledních letech převážně na nový matiční dům. O jeho úmrtí v roce 1901 v *Łužici* informoval další významný polský sorabofil Alfons Parczewski.¹⁷ Podrobný Bogusławského nekrolog pak napsal Mikławš Andricket ve *Wědecké příloze (Wědomostna přiłoha)*¹⁸ časopisu z roku 1902. Vedle důležitých životopisných dat a historikových vědeckých i popularizačních prací zde zmínil jeho čestné členství v Matici lužickosrbské a nezištnou finanční pomoc Matici lužickosrbské v roce 1884, kdy jí hrozil finanční krach.¹⁹

Méně známou postavou byl v srbské Łužici představitel polského národního hnutí druhé poloviny 19. století, redaktor, vydavatel a spisovatel Józef Chociszewski (1837–1914), jehož dlouholetá a intenzivní práce byla spjata především s Velkopolskem. Kromě polského národního života se Chociszewski věnoval i dějinám okolních Slovanů. Když v roce 1888 vydal v Poznani román *Bojomir. Zaprowadzenie Chrześciaństwa w Łużycach. Powieść dla ludu polskiego i doroslejszej młodzieży*, snažil se touto prací dále, jak je z názvu zřejmé, oslovit hlavně polskou mládež. Jde až o naivně působící román, v němž autor v podobě srbského knížete Bojomira, jeho otce Dragosława a kněze Wojciecha poukázal na pokrokovost křesťanských myšlenek v době, kdy christianizace pomalu začala z oblastí srbských kmenů vytlačovat pohanskou víru. Ještě rozsáhlejší je však druhá část knihy s názvem *Krótka wiadomość o Serbach-Łużyczanach*, v níž Chociszewski čtenáře seznámil s hlavními problémy z oblasti jazyka, dějin a literatury Łužických Srbů a taktéž s hlavními představiteli lužickosrbského národního života a polskými badateli na poli sorabistiky. Je to text populárně-naučného charakteru, kde se autor nevyvaroval některých nepřesností.

Tematika práce (vlastní román i populárně-naučná část) však nezůstala dlouho utajena lužickosrbským spisovatelům a národním buditelům. Jako první o knize informoval v poměrně dlouhé rozpravě Křescan Bohuwěr Pful, který se zaměřil především na vysvětlení a doplnění otázek národního života Łužických Srbů.²⁰ Pochvalně se pak o knize v témže čísle zmínil Michał Hórník.²¹ Téma Chociszewského práce lužickosrbské autory evidentně zaujalo, a v roce 1889 proto román vycházel v *Łužici* na pokračování v překladu Adolfa Sommera (pseud. A. Žemr-Budyšinski) pod názvem *Bojomir abo*

¹⁵ *Spomnjenje wo česć. knjezu Michala Hórniku z 1. 1858.* Łužica 13, č. 4, hapryl 1894, s. 29–30.

¹⁶ Srov. např. *Słowjanske nowinki.* Łužica 13, č. 6, juni 1894, s. 48; *Słowjanske nowinki.* Łužica 20, č. 1, januar 1901, s. 6.

¹⁷ *Wilhelm Bogusławski †.* Łužica 20, č. 12, december 1901, s. 116. Parczewski pak vydal obsáhlejší Bogusławského nekrolog: *Wilhelm Józef Bogusławski, woprowadziwy statny radźicer, exc., serbski historiograf, dobroćer Serbow, čestny sobustaw Maćicy Serbskeje. * L. 1825 † 12. decembra 1901.* ČMS 55, 1902, s. 145–148.

¹⁸ *Wilhelm Józef Bogusławski. Njezabudku na ślachotny, hišće njezeleny row.* Wědomostna přiłoha Łužicy 1, č. 1, 1902, s. 25–26.

¹⁹ Části této studie o Bogusławského sorabistické činnosti a o tématu polských dějin v časopisu vycházejí z autorova referátu *Polské dějiny a osobnost W. J. Bogusławského v časopise „Łužica“ v letech 1882–1916*, předneseného na XIII. mezinárodním sorabistickém semináři ve Lvově 7. 10. 2010; tento referát by měl být také publikován.

²⁰ *Ze Serbow a wo Serbach.* Łužica 7, č. 11, november 1888, s. 83–84.

²¹ *Druzy wo Serbach.* Łužica 7, č. 11, november 1888, s. 88.

Zawjedzenie křeseijanstwa we Łużicach.²² Poté, co začal text vycházet, sledovala redakce i nadále Chociszewského práci a informovala o ní na stránkách časopisu.²³

Vedle Wilhelma Józefa Bogusławského se stal symbolem polsko-lužickosrbských vztahů druhé poloviny 19. století a na počátku 20. století další právník, Alfons Parczewski (1849–1933),²⁴ jehož práci pro srbskou Lužici nám časopis přibližuje od roku 1883 v množství informačních zpráv nebo v odkazech v rozsáhlejších příspěvcích.²⁵ Mezi nimi *Łużica* zmínila Parczewského aktivní podíl na vydávání monumentálního polského díla *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, kde po důkladném studiu lužickosrbských a německých pramenů sepsal podrobné geografické heslo *Łużyce*.²⁶ Alfons Parczewski pomáhal organizačně a podporoval finančně rozvoj mnoha lužickosrbských institucí. Značnou zásluhu měl na podpoře vlastenecké činnosti Lužických Srbů v Dolní Lužici, zvláště pak stojí za pozornost jeho aktivní role v roce 1880, kdy se k Matici lužickosrbské připojilo Dolnolužické oddělení (Delnjołužiski Wotrěd). Této významné události si musela všimnout i *Łużica*: „Lěto 1880 je za naš serbski narod jedne z najpožohnowanišich nowišeho časa. Přetož w tutym lěce přidruži so na namjet Alfonsa Parczewskiego k sławnemu ‚Towarstwu Maćicy Serbskeje‘ wulcy wažny a spomožny Delnjołužiski Wotrěd, kotryž je za našich tradacych biatrow tam deleka, kotřiž do toho časa nimo ‚Bramborskeho Casnika‘ a nimo někotrych ‚spěwarskich a bjatowarskich knižłow‘ skoro ničo čitać njemějachu, mjez tym hižo 25 knižkow zabawneho a powučaceho *Łużica* wobsaha wudał a w tysacach exemplarow rozšěrił – a w samsnym lěce 1880 založi so na słowo samsneho lubeho přećela Polaka Towarstwo Pomocy za studowacych Serbow.“²⁷

O tom, že si lužickosrbská inteligence vážila přínosu Parczewského k rozvoji jejich národního života, svědčí i otištění Čišinského básně *Nazymski tróšt*,²⁸ kterou autor polskému sorabofilovi věnoval. Na začátku 20. století se v časopise objevovaly Parczewského samostatné příspěvky. Byl to článek *Serbska Greta*,²⁹ v němž čtenářům přiblížil s odkazem na historické prameny postavu Marhaty von Giersleben, známé podporovatelky lužickosrbské kultury ze 17. století. Po již výše zmíněném nekrologu Bogusławského byla posledním autorovým příspěvkem v periodiku nostalgická vzpo-

²² *Łużica* 8, č. 1, januar 1889, s. 2–4; č. 2, februar 1889, s. 11–12; č. 3, měrc 1889, s. 17–20; č. 4, hapryl 1889, s. 25–27; č. 5, meja 1889, s. 34–35; č. 6, junij 1889, s. 41–43; č. 7, julij 1889, s. 52–53; č. 8, august 1889, s. 57–58; č. 9, september 1889, s. 65–69.

²³ *Słowjanske nowinki*. *Łużica* 8, č. 2, februar 1889, s. 16; *Słowjanske nowinki*. *Łużica* 17, č. 5, meja 1898, s. 58; Mikławš ANDRICKI: *Słowjanske jubileje*. *Henryk Sienkiewicz. France Prešern. Józef Chociszewski*. *Łużica* 20, č. 1, 1901, s. 3–5.

²⁴ O přínosu Alfonse a Melanie Parczewských pro polsko-lužickosrbské vztahy podrobněji viz Stanisław MAKSYMOWICZ: *Miejsce Alfonsa i Melanii Parczewskich w stosunkach literackich polsko-łużyckich*. In: *Polsko-Łużyckie stosunki literackie*. Tom studiów (eds Jerzy Śliźniński). Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 63–95.

²⁵ *Dopis z Lipska*. *Łużica* 2, č. 3, měrc 1883, s. 24; *Druzy wo Serbach*. *Łużica* 2, č. 10, oktober 1883, s. 82; *Serbski rozhlad*. *Łużica* 3, č. 3, měrc 1884, s. 27; *Druzy wo Serbach*. *Łużica* 7, č. 5, meja 1888, s. 39; *Druzy wo Serbach*. *Łużica* 17, č. 2, februar 1897, s. 23; *Słowjanske nowinki*. *Łużica* 17, č. 2, februar 1897, s. 23. *Hłosy časopisow k jubilejej Maćicy*. *Łużica* 16, č. 6, junij 1897, s. 67; *Ze słowjanskeho swěta*. *Łużica* 35, č. 3 a 4, měrc a hapryl 1916, s. 16.

²⁶ *Druzy wo Serbach*. *Łużica* 4, č. 1, januar 1885, s. 10.

²⁷ *Hłowna zhromadźizna Towarstwa Pomocy za studowacych Serbow*. *Łużica* 16, č. 6, junij 1897, s. 70.

²⁸ *Łużica* 19, 1900, č. 11 a 12, november a december 1900, s. 97.

²⁹ *Łużica* 19, č. 1, januar 1900, s. 5.

mínka *Mój prěni wopyt we Łužicy*,³⁰ kde čtenářskou obec seznámil se svou první návštěvou Lužice, při níž tehdy přebýval v roce 1875 v Budyšině a v Radworu, a s pozdějším setkáním s farářem Jakobem Hermanem, k jehož sedmdesátinám článek sepsal.

Jedinou polskou ženou zabývající se v 19. století trvale sorabistickými tématy byla Parczewského sestra, spisovatelka a překladatelka Melania Parczewska (1850–1920). Poprvé je její jméno v *Łužici* zmíněno v souvislosti s překlady Fiedlerových básní v roce 1883.³¹ Ukázka z její tvorby byla v časopise otištěna o tři roky později, kdy vyšel v překladu M. Hórnika text *Horliwym Serbam*,³² který Parczewska sepsala na základě *Mazurky Dąbrowského*, pozdější polské státní hymny. Krátkou zprávu o povídce *Proboszcz*,³³ kterou Parczewska věnovala M. Hórníkovi, napsal v roce 1889 sám Hórník. Především díky němu potom i nadále na stránkách časopisu vycházely informativní zprávy o jejích sorabistických příspěvcích.³⁴

Jako všechny přátele Lužických Srbů i Parczewskou nesmírně zasáhla Hórnikova smrt a na jeho počest sepsala vzpomínku *Pamięci ks. Michała Hórnika*.³⁵ Stejně jako její bratr Alfons publikovala i M. Parczewska v polském tisku o národopisné výstavě v Drážďanech, čehož si všimla i *Łužica*.³⁶ Lužickosrbskému publiku též přibližovala některé z osobností polské literatury: k nim patří životopis Adama Asnyka³⁷ a příspěvek o básnickém díle Bolesława Pruse v překladu Jana Wjely-Radysërba.³⁸ Pod názvem *Z bratrowskeho kraja*³⁹ přinesl časopis v roce 1901 překlad autorčina článku o významu poezie Čišinského pro srbskou Lužici. V posledním rozsáhlejším příspěvku *Knjeni Ernestina Smolerjowa*⁴⁰ věnovala Parczewska pozornost jedné z lužickosrbských žen-vlastenek. K osobnímu setkání s ní v roce 1881 ve Varšavě autorka napsala: „Pyšu so z wulkim přecelstwom njeboheje, kotruž z mojej česéownej mačerju wjazaše znajomstwo z časow pobyća Smolerjec we Waršawje – a hdyž sym kóžde lěto wopytowała Łužicu, a přebywała často w srjedz nadobnych wutrobow serbskich: móžu chroble powědzíc, zo sym měla skladnosć póznać derjo Ernestinu Smolerjowu. Běše wona dobra džowka serbskeje zemje, dobra žona a dobra mać prijatym džěćom. Abo je drje móžno, čeho wjacjaj přajíc wo žonje?“⁴¹

Rozhled po literatuře okolních Slovanů měl literární historik, básník, etnolog a publicista Bronisław Grabowski (1841–1900). Sledoval podrobně národní život v srbské Lužici⁴² a zejména dílo hlavních buditelů, proto jej také zasáhla Smolerova smrt

³⁰ *Łužica* 25, č. 6, junij 1906, s. 42–44.

³¹ *Dopis z Lipska*. *Łužica* 2, č. 3, měrc 1883, s. 24.

³² *Łužica* 5, č. 11, november 1886, s. 89.

³³ *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 8, č. 7, julij 1889, s. 56.

³⁴ *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 9, č. 12, december 1890, s. 96; *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 10, č. 6, junij 1891, s. 47. Po Hórnikově smrti potom: *Hłosy časopisow k jubilejej Maćicy*. *Łužica* 16, č. 6, junij 1897, s. 67; *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 17, č. 10, oktober 1898, s. 116; *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 19, č. 8, august 1900, s. 76.

³⁵ *Łužica* 13, č. 3, měrc 1894, s. 20. O Hórnikově smrti psala Parczewska i v polském tisku viz *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 13, č. 6, juni 1894, s.

³⁶ *Druzy wo Serbach*, *Łužica* 16, č. 2, februar 1897, s. 23.

³⁷ *Adam Asnyk*. *Łužica* 16, č. 2, februar 1897, s. 14.

³⁸ *Bolesław Prus*. (*Aleksander Głowacki*). *Łužica* 16, č. 6, junij 1897, s. 69–70.

³⁹ *Łužica* 20, č. 5, meja 1901, s. 38.

⁴⁰ *Łužica* 22, č. 4, hapryl 1903, s. 33–34.

⁴¹ Tamtéž, s. 34.

⁴² Poprvé se o Grabowských v souvislosti s polsko-lužickosrbskými vztahy dovidáme v časopise v roce 1883. *Dopis z Lipska*. *Łužica* 2, č. 3, měrc 1883, s. 24. O Grabowském se však časopis

v roce 1884 a plný emocí zaslal redakci báseň *Błogosławiony*,⁴³ otištěnou v časopise v polštině. O popularizační práci Grabowského pro Lužické Srby v bývalých polských oblastech se *Łużica* poté taktéž dále zmiňovala.⁴⁴ Po smrti Michała Hórniku v roce 1894 otiskl časopis rovněž Grabowského vzpomínkovou báseň na Hórnikovu práci s názvem *Michałowi Hórnikowi na dzień 1 września 1893 roku*.⁴⁵ V roce 1897 oslavovala Matice lužickosrbská již padesát let svého trvání a Grabowského jméno se objevilo mezi autory, kteří poctili toto výročí básnickým textem.⁴⁶ Za svou rodinu básník tehdy poslal do srbské Lužice blahopřejný dopis.⁴⁷ Úvodní číslo *Łużice* z roku 1901 přineslo zprávu Alfonse Parczewského o Grabowského smrti.⁴⁸

Mezi badatele se zájmem o Lužické Srby můžeme zařadit taktéž jazykovědce Jana Baudouina de Courtenay (1845–1929). O svých kontaktech s Lužickými Srby napsal ve vzpomínkovém čísle věnovaném M. Hórnikovi v roce 1894, kde se zmínil o svém prvním setkání s M. Hórnikem v roce 1865 ve Varšavě a o svých návštěvách Budyšina v letech 1875 a 1882, během nichž se značně prohloubily vztahy mezi ním a přátelským lužickosrbským duchovním. K dlouholeté vzájemné korespondenci de Courtenay napsal: „W listowanskich poměrach sym z nim stał wot kónca 1. 1874, potajkim wot runje 20 lět. Prěni jeho list na mnje nosy datum 22. decembra 1874 a posledni 1. junija 1893. Wšitke listy knjeza Hórniku chowam starosćiwje jako wopokazma přecelstwa čłowjeka, kotrehož sym tak lubował a čescował dla jeho jandželskeho charaktera a potřeby poswjećenja so za druhich, kaž tež dla jeho wótreho rozuma a hlubokeje wučenosće.“⁴⁹ Jeho kondolenční dopis byl pak otištěn v červnovém čísle časopisu.⁵⁰ K již zmíněným vzpomínkám a kondolencím, které byly v časopise publikovány, jmenujme vzpomínku manželky Jana Baudouina de Courtenay Romualdu Baudouin de Courtenay⁵¹ nebo báseň Władysława Ciota.⁵²

Osobnosti polských dějin

Redakce časopisu pod vedením Arnošta Muky vybírala pro lužickosrbskou veřejnost historická témata, jež byla spjata s okolními národy a mohla také u Lužických Srbů podpořit slovanské uvědomění. Jako vhodné vzory se ukázaly některé medailony polských panovníků připravené pro periodikum A. Mukou. O dějinné problematice psal autor v duchu romantismu, bez hodnotících hledisek a romantických připomínek, což odpovídalo potřebě časopisu. V prvním rozsáhlejší článku o polských dějinách se

zmiňuje již ve svém prvním čísle, viz Michał HÓRNIK: *Druzy wo Serbach*. *Łużica* 1, č. 1, januar 1882, s. 10.

⁴³ *Łużica* 3, č. 10, oktober 1884, s. 83.

⁴⁴ *Druzy wo Serbach*. *Łużica* 5, č. 9, september 1886, s. 74; Arnošt MUKA: *Druzy wo Serbach*. *Łużica* 16, č. 2, februar 1897, s. 23.

⁴⁵ *Łużica* 13, č. 6, juni 1894, s. 42–43.

⁴⁶ *Łużica* 16, č. 5, meja 1897, s. 52.

⁴⁷ *Łużica* 16, č. 6, junij 1897, s. 66.

⁴⁸ *Słowjanske nowinki. Bronisław Grabowski †*. *Łużica* 20, č. 1, januar 1901, s. 6.

⁴⁹ *Spomnjenje akademika prof. J. Baudouina de Courtenay wo Mich. Hórniku* [z pol. přel. A. Muka]. *Łużica* 13, č. 4, hapryl 1894, s. 29.

⁵⁰ *Łużica* 13, č. 6, juni 1894, s. 46.

⁵¹ *Spomnjenka knjenje prof. Romualdy Baudouinoweje de Courtenay* [z pol. přel. A. Muka]. *Łużica* 13, č. 4, hapryl 1894, 27–29.

⁵² *Najczcigodniejszemu Księdzu Michałowi Hórnikowi*. *Łużica* 13, č. 4, hapryl 1894, s. 25.

Muka v roce 1889 zaměřil na jednu z nejméně úspěšných postav nejstarších západoslovanských dějin, polského krále Boleslava Chrabrého (967–1025). Upozorňoval hlavně na dějinné souvislosti mezi lužickosrbskými a polskými dějinami a k tomu využíval poznatků ze společné Boguslawského a Hórnikovy práce *Historija serbskoho naroda*. Boleslav Chrabrý zde nevystupuje jako středověký dobyvatel s lhostejným přístupem k okolním etnikům, ale jako sjednotitel západních Slovanů s bratrským postojem ke všem slovanským etnikům, což dokládají autorova slova k roku 1018, kdy byl podepsán Budyšínský mír: „Němcam kraje hač do Čorneho Halštrowa wutorhnywši poča Bóleslaw knjezič nic jako cuzy dobywar, ale jako wuswobodzer bratrow z cuzeje přemocy, zo by milčanske a lužiske ludy z Polanami při Warče do jednoho wulkeho naroda zjednočil. To tež ludy při Halštrowe a Łobju bydlace zrozyrnichu. Lužicienjo a Milčenjo podachu so slawej z čělom a z dušu, wojowachu a woprowachu so za zhromadnu naležnosć a ani jedyn króc wot swojeho krala njewotstupichu. Serbja za Łobjom wupřestrěwachu rucy k njemu, zo by jich z cuzokrajneje přemocy wumóhł, a běchu, byrnje hižo dawno potłóčeni, tola zwólniwi kóždy čas Polanam pomhać.“⁵³ S uspokojením Muka také poznamenal, že po králově smrti v roce 1025 vzpomínali Srbové z okolí Sprévy na Boleslava Chrabrého co nejsrdčejši a na jeho počest složili známou píseň *Serbske dobyća*, jejíž text v časopise otiskl. Jak další důkaz srbsko-polského přátelství zmiňuje velký kámen z budyšínského hradu, jenž v lidových pověstech nese název kámen wjercha Boleslawa.⁵⁴

V pokračování o obrazech slovanských dějin se Muka zaměřil na osobnost dalšího polského panovníka, tentokrát ne tolik známého, jímž byl sandoměřský a krakovský kníže Leszek Bílý (okolo 1186–1227).⁵⁵ Čtenáře seznámil se základními etapami života panovníka, jenž byl zavražděn během sjezdu oblastních knížat v Gąsawě v roce 1227. K problematice raných polských dějin a osobnosti Boleslava Chrabrého se Arnošt Muka vrátil v rozsáhlém příspěvku *Wojowanje pólskeho wójwody Bolesława Chrobłeho z němskim kejžorom Hendrichom II. wo serbski kraj (1002–1018)*, vycházejícím v *Lužici* na pokračování v letech 1893–1894.⁵⁶ Západní a jihozápadní výboje pozdějšího polského krále zde autor podrobně zpracoval podle zpráv z kroniky Dětmara (Thietmara) z Merseburku. Boleslavovy výboje a kontakty s Jindřichem II. Muka čtenářům vylíčil velmi podrobně. Není to však opět odborná studie, ale populárně sepsané a poznámkami opatřené články, končící uzavřením Budyšínského míru v roce 1018, jímž získal polský stát Lužici a Milčansko. Lužickosrbsští čtenáři se tak mohli důkladně dovědět o raných polských středověkých dějinách, kdy se Boleslavovi Chrabrému podařilo vytvořit první západoslovanskou říši. Toto období pak polská historiografie pokládala za jednu z vrcholných epoch polského národa.

V časopise se objevovaly také příspěvky o osobnostech pozdějšího období polských dějin, ty však nebyly tak rozsáhlé. K nejméně populárnějším postavám a hrdinům polských dějin patří král Jan III. Sobieski (1629–1696), zapsaný v evropských dějinách především svým památným vítězstvím u Vídně. Toho dosáhl jako spojenc rakousko-ně-

⁵³ Arnošt MUKA: *Wobrazy ze słowjanskich stawiznow. I. Bóleslaw Chrobly (992–1025)*. *Lužica* 8, č. 1, januar 1889, s. 5–6.

⁵⁴ Tamtéž, s. 6.

⁵⁵ Arnošt MUKA: *Wobrazy ze słowjanskich stawiznow. II. Pólski wjerch Lěsk Běły (1207–1227)*. *Lužica* 8, č. 2, februar 1889, s. 12.

⁵⁶ *Lužica* 13, č. 6, junij 1893, s. 44–45; č. 12, december 1893, s. 91–93; *Lužica* 14, č. 2, februar 1894, s. 13–14; č. 6, juni 1894 s. 41–42; č. 7, julij 1894, s. 51–52; č. 8, august 1894, s. 59–60; č. 9, september 1894, s. 70; č. 10, oktober 1894, s. 73–74.

meckých vojsk v boji s Turky 12. září 1683. I redakce časopisu *Lužica* považovala dvouleté výročí bitvy za významnou událost slovanských dějin a na počest Sobieského vítězství otiskla v září 1883 dvě básně s tematikou vídeňské bitvy. Byly to *Jan III. Sobieski, zakitar křescanstwa. 12. septembra 1683–1883*, jejímž autorem byl Michał Domaška (pseud. Šyman), a *Jan III. Sobieski, scit křescanow. 12. sept. 1683–1883* od Mata Kosyka. Domaška v hornolužicky psané básni a Kosyk v básni psané dolnolužicky opěvují polské hrdinství, zejména zmíněné Sobieského vítězství nad Turky.⁵⁷

Později, na přelomu 19. a 20. století, se historická témata v časopise příliš neobjevovala, což bylo dáno jeho postupně převládajícím literárním zaměřením a také výběrem osobností, které se staly spoluredaktory a spoluvydavateli Arnošta Muky. Od roku 1896 do č. 1–2 v roce 1904 to byl spisovatel a publicista Mikławš Andricki, jenž také překládal pro časopis z české a polské literatury. Po něm pak jako spoluredaktor nastoupil básník a publicista Jakub Bart-Ćišinski, který pak zastával funkci redaktora *Lužice* v letech 1908–1909 sám. V posledních letech sledovaného období, tj. v letech 1910–1916, zastával funkci odpovědného redaktora Marko Smoler.

Spojenectví Poláků se Saskem z doby napoleonských válek, zvláště v době existence Knížectví varšavského, připomněly v *Lužici* příspěvky v roce 1913.⁵⁸ Byly to články připomínající stoleté výročí smrti polského generála, ministra války a vrchního velitele polské armády Knížectví varšavského Józefa Antonyho Poniatowského (1763–1813), který padl ve slavné bitvě národů u Lipska 19. října 1813. Časopis k výročí poznamenává: „Wšudže, hdžeż swěrni Polacy bydla, hotuja so, posmjertny dzeń swojego ‚krala bjez króny‘ hódnje swjećić.“⁵⁹

Osobnosti polské literatury

V době rozděleného Polska měla krásná literatura zásadní vliv na národní sebeuvědomění Poláků a značný podíl na tom měly výrazné osobnosti polské emigrace v čele s Adamem Mickiewiczem. Lužickosrbská inteligence viděla v dílech polských romanopisců důležité vzory i pro utváření vlastní, lužickosrbské národní identity a seznamováním s díly významných polských autorů i s příběhy o jejich životě chtěla lužickosrbskou veřejnost, především mladou generaci, motivovat k vlastní literární tvorbě.

Redakce časopisu *Lužica* nemohla pominout jednu z největších osobností polské literatury a evropského romantismu, jíž byl spisovatel Adam Mickiewicz (1798–1855). V době, kdy Jakub Bart-Ćišinski připravoval své stěžejní dílo *Knihy sonettow* (Budyšin 1884), jehož součástí měly být i překlady sonetů významných zahraničních autorů, vybral Ćišinski ukázky z Mickiewiczovy tvorby, převládající nakonec mezi překlady zmíněného díla. Na začátku roku 1883 seznámil Ćišinski čtenáře periodika s vlastními překlady Mickiewiczových básní z knihy *Sonety krymskie* (1826). Byly to *Cuzbnik* (pol. *Pielgrzym*) a *Wichor* (pol. *Burza*),⁶⁰ mezi sonety Mickiewiczova autorství je však chybně uveden *Ćerpjacy młodźenc*, jehož skutečným autorem je Francesco Petrarca. Ty pak Ćišinski v časopisu v následujícím roce doplnil otištěním sonetu *Ajudah*.⁶¹ Tím v periodiku překvapivě končí překlady z Mickiewiczova literárního díla. Adolf Černý

⁵⁷ *Lužica* 2, č. 9, september 1883, s. 69.

⁵⁸ *Lužica* 32, č. 7, pražnik 1913, s. 56; č. 10, winowc 1913, s. 75.

⁵⁹ *Wjerch Józef Poniatowski*. *Lužica* 32, č. 10, winowc 1913, s. 75.

⁶⁰ *Lužica* 2, č. 2, februar 1883, s. 11.

⁶¹ *Lužica* 3, č. 4, hapryl 1884, s. 29.

k tomu v roce 1898 poznamenal: „Přeložki su so wubjernje radźiłe, a poeta by serbskej basniskej literaturje wulku službu wopokazał, hdy by tež hišće druge plody wulkeho mištra pólскеje poesije do serbskeje řeče přeložił. Nadźijamy so, zo wołanje za přeložkow ‚Pana Tadeusza‘, kotrež běše raz hižo w měsáčniku ‚Łužica‘ slyšeć, nadeńdže wosobu, talentowanu, je dopjelnić, a to runje w Jakobje Čišinskim.“⁶² K překlada Mickiewiczowa stěžejního díla *Pan Tadeusz* však ani v následujícím období v srbské Lužici nedošlo, což bylo dáno obtížností jazyka, jímž byla práce v originále psána a omezeným množstvím lužickosrbských autorů schopných z polštiny překládat.

Jméno tohoto vynikajícího polského spisovatele se pak v *Łužici* objevovalo ve zprávách nebo kratších reportážích. Již v roce 1882 to byla informace převzatá z ruského tisku o Mickiewiczově novém pomníku v Krakově.⁶³ Následují pak zprávy z roku 1897, 1898 a 1899 informující o přípravě na básníkovu stoleté jubileum i o jeho literárním díle a následně o samotných oslavách.⁶⁴ Nejobširněji se čtenář mohl dočíst o pompézních oslavách básníkovy jubilea ze dne 23. 12. 1898 ve Varšavě v reportáži *Dozwuki jubileja Adama Mickiewicza*,⁶⁵ v níž autor emotivně popsal celý průběh akce i situaci, kdy z Petrohradu dorazila zpráva zakazující projev přítomného Henryka Sienkiewicze a knížete Radziwiłła. V autorových slovech je v reportáži zřetelné národní nadšení a odpor k carské cenzuře, jež zakazovala polskému tisku psát o oslavách. Pouze dva varšavské deníky přinesly krátkou, avšak cenzurovanou zprávu o akci. Vedle zmíněných informací časopis v roce 1900 publikoval vzpomínku na setkání dvou velkých osobností evropského romantismu, J. W. Goetha a A. Mickiewicze, ve Výmaru v srpnu roku 1829.⁶⁶ Poslední zmínky o vynikajícím polském básníkovu jsou z roku 1903, kdy časopis informoval o tom, že jeho syn Władysław Mickiewicz založil Adamu Mickiewiczovi v Paříži muzeum,⁶⁷ a z roku 1905, v němž došlo k nálezům nových Mickiewiczových rukopisů na Ukrajině.⁶⁸

Poté, co v roce 1897 zemřel básník a publicista Kornel Ujejski (1823–1897), věnovala i této výrazné osobnosti *Łužica* svou pozornost: Ujejski zde byl prezentován jako poslední představitel nejslavnější generace polského básnictví.⁶⁹ Ujejského rozsáhlé dílo a pestrý život čtenářům nejpodrobněji vylíčil Adolf Černý v článku přeloženém ze *Světozoru* v roce 1897.⁷⁰ V roce 1898 pak redakce vzpomínky doplnila básníkovou podobiznou a otištěním překlada (autor překlada je podepsán jako N. Ž.) jeho hymny *Zornješko* (čes. *Zrnko*).⁷¹ Nakonec Adolf Černý přeložil z Ujejského sbírky *Skargi Jeremiego* (1847) hymnu *Choral*,⁷² sepsanou Ujejským po krvavém selském povstání v roce 1846 (tzv. haličská řež). Jméno dalšího slavného polského básníka Juliusze Słowackého (1809–1849) se v periodiku vyskytuje především v souvislosti s jiný-

⁶² *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 17, č. 5, meja 1898, s. 58–59.

⁶³ *Łužica* 1, č. 4, hapryl 1882, s. 40.

⁶⁴ *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 16, č. 2, februar 1897, s. 23; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 16, č. 8, august 1897, s. 95; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 17, č. 5, meja 1898, s. 58–59; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 17, č. 7, julij 1898, s. 81; č. 12, december 1898, s. 133; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 18, č. 1, januar 1899, s. 6.

⁶⁵ *Łužica* 18, č. 3, měrc 1899, s. 24–25.

⁶⁶ *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 19, č. 2, februar 1900, s. 18.

⁶⁷ *Słowjanske nowinki*. Wučena příloha *Łužicy* 2, č. 3, 1903, s. 52.

⁶⁸ *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 24, č. 11, november 1905, s. 88.

⁶⁹ *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 16, č. 10, oktober 1897, s. 114.

⁷⁰ Adolf ČERNÝ: *Kornel Ujejski*. *Łužica* 16, č. 11, november 1897, s. 122–123.

⁷¹ *Łužica* 17, č. 7, julij 1898, s. 80.

⁷² Kornel UJEJSKI: *Choral*. *Łužica* 17, č. 9, september 1898, s. 97.

mi velkými básníky jeho generace, hlavně s Mickiewiczem. Samostatně jej zmiňuje jen zpráva z roku 1899 o padesátém výročí spisovatelova úmrtí.⁷³ Časopis zaznamenal také odhalení pomníku Słowackého ve velkopolském městě Miłosław.⁷⁴

Lužica se snažila prezentovat co nejširší tvorbu dalších Slovanů, zvláště pak Čechů a Poláků, a to i v oblasti dramatu. V roce 1897 časopis otiskl zmínku o odhalení pomníku dramatika a básníka Aleksandra Fredra (1793–1876) ve Lvově. Připomněl, že doposud nebylo žádné z jeho děl přeloženo do lužické srbštiny.⁷⁵ Část díla Fredrova syna Jana Aleksandra Fredra (1829–1891) však již byla do lužické srbštiny přeložena studenty pražské Serbowky. V letech 1904–1905 totiž vycházela na pokračování jeho komedie *Consilium facultatis* (1872) jako *Jědźk a lěnjoch*.⁷⁶

Na stránky periodika se rovněž dostaly i ukázky z prací významného krakovského dramatika a autora novel Michała Bałuckého (1837–1901). Arnošt Muka v časopise čtenářům v roce 1891 na pokračování představil vlastní překlad komedie z autorova raného období *Polowanie na męza* (1865),⁷⁷ určený pro potřeby divadla lužickosrbských studentů, a v roce 1892 přispěl vydáním lužickosrbského překladu Bałuckého novely *Paduške česćelakomstwo* (pol. *Złodziejska ambicya*) Adolf Černý.⁷⁸ Po krátké zprávě o dramatikově úmrtí v roce 1901 se časopis přestal o Michała Bałuckého zajímat.⁷⁹

Lužičtí Srbové se mohli v časopise seznámit s výraznou básnickou osobností pozitivistického období, taktéž Krakovčanem, Adamem Asnykem (1838–1897). Nebyly zde publikovány překlady z jeho díla, avšak život a dílo přiblížila na počátku roku 1897 u příležitosti Asnykovy třicetileté básnické činnosti, kterou si připomněl Krakov prosinci 1896, Melania Parczewska⁸⁰ a v tomtéž čísle bylo jeho dílo připomenuto v rubrice *Słowjanske nowinki*.⁸¹ Asnyk však brzy nato zemřel a tuto smutnou zprávu pak *Lužica* oznámila čtenářům. Adolf Černý tehdy v nekrologu poznamenal: „Pohladujemy za Adamom Asnykom z pohnutej myslu a we wědomju, zo wotchadźa wulki basnik a mysler, kotrehož mjeno budže za wšě časy nic jenož w stawiznach pólskeho pismowstwa zapisane, ale wone změje čestne město tež w rjedže mjenow swětoweje poesije.“⁸²

Periodikum věnovalo rovněž pozornost básničce a novelistce Marii Konopnické (1842–1910).⁸³ Nebyly zde, podobně jako u dalších polských spisovatelů, publikovány překlady jejích děl, spíše šlo o seznámení čtenářů s básniččinou tvorbou. K charakte-

⁷³ *Słowjanske nowinki*. *Lužica* 18, č. 4, hapryl 1899, s. 36.

⁷⁴ *Sienkiewicz w Miłosławju*. *Lužica* 18, č. 10, oktober 1899, s. 93; *Słowjanske nowinki*. *Lužica* 18, č. 10, oktober 1899, s. 98.

⁷⁵ *Słowjanske nowinki*. *Lužica* 16, č. 11, november 1897, s. 126.

⁷⁶ Jan Aleksander FREDRO: *Jědźk a lěnjoch*. *Lužica* 23, č. 3 a 4, měrc a hapryl 1904, s. 19–22; č. 7 a 8, julij a august 1904, s. 34–35; č. 9 a 10, september a oktober 1904, s. 42–44; č. 11 a 12, november a december 1904, s. 49–51; *Lužica* 24, č. 1, januar 1905, s. 7–8; č. 2, februar 1905, s. 14–15; č. 3, měrc 1905, s. 21–23.

⁷⁷ Michał BAŁUCKI: *Hońtwa za mužom*. *Lužica* 10, č. 1, januar 1891, s. 2–3; č. 2, februar 1891, s. 10–12; č. 3, měrc 1891, s. 17–19; č. 4, hapryl 1891, s. 25–27; č. 5, meja 1891, s. 33–34; č. 6, junij 1891, s. 41–43; č. 7, julij 1891, s. 49–50.

⁷⁸ Týž: *Paduške česćelakomstwo*. *Lužica* 11, č. 1, januar 1892, s. 5–6.

⁷⁹ *Słowjanske nowinki*. *Michał Bałucki †*. *Lužica* 20, č. 11, november 1901, s. 103.

⁸⁰ *Adam Asnyk*. *Lužica* 16, č. 2, februar 1897, s. 14.

⁸¹ *Lužica* 16, č. 2, februar 1897, s. 23.

⁸² Adolf ČERNÝ: *Adam Asnyk †*. *Lužica* 16, č. 9, september 1897, s. 101–102. Srov. také *Słowjanske nowinki*. *Lužica* 16, č. 8, august 1897, s. 95.

⁸³ *Druzy wo Serbach*. *Lužica* 4, leden 1885, s. 10; *Słowjanske nowinki*. Wědomostna příloha *Lužicy* 1, č. 2, 1902, s. 47.

ristice jejího literárního díla zde Henryk Sienkiewicz ve zkráceném příspěvku poznamenal: „W jeje poesiji tci duša burikowa a bije burikowa wutroba; słyšeć su w njej wjesne zwony a zwónčki stadłow, klinčenje kosow a serpow a domjacy hlós wjesneje pėsneje, a słyšeć je to, z tajkej mocu a prawdu, zo so słyšicy teie wumjełscy dospołnje burikowske echa poddawamy začišćej, jako by něchtó na wysokim šćicie Parnassa hrał na pišćalcy, rězanej z pólскеje wjerby...“⁸⁴ Otištěna však naopak byla v překladu Mikławše Andrického krátká povídka dalšího polského spisovatele a publicisty Mariana Gawalewicze (1852–1910) *Najswjećiša swójba po puću do Egipta*.⁸⁵

Dalším velikanem polské literatury, jemuž časopis věnoval výraznou pozornost, byl prozaik a publicista Henryk Sienkiewicz (1846–1916). Lužickosrbská veřejnost se především díky polonofilským zájmům překladatele, spisovatele a faráře Jurije Wingra (1872–1918)⁸⁶ mohla na začátku 20. století seznámit se značnou částí Sienkiewiczova díla. V krátkých zprávách se *Łužica* o spisovateli a jeho vyšlých i nově připravovaných pracích zmiňovala již od počátku osmdesátých let 19. století, a to pak pokračovalo i nadále.⁸⁷ Publikován byl také příspěvek *Sienkiewicz w Miłostawju*,⁸⁸ připomínající spisovatelův projev u příležitosti odhalení pomníku Słowackého. V roce 1899, ještě předtím, než začaly vycházet jeho práce na pokračování, zde byl publikován úvod Sienkiewiczova díla *Ogniem i mieczem*,⁸⁹ u ukázky však není uveden jeho překladatel.

O rok později sepsal Mikławš Andricki pro časopis nejpodrobnější a nejrozsáhlejší studii o spisovateli,⁹⁰ v níž vedle zevrubné charakteristiky jeho života a díla poznamenal: „Wšopólski a swětowy wuznam Sienkiewiczza je tež jeho wobydlenju dał swój raz, kotrež zawěrnó njeje mniška cela, kaž ani jeho knjez njeje mnich. Nawopak: snadno so z nim zetkaće po Waršawskich redakcijach, w literarnych schadzówankach, w přecelскеj bjesadze, w džiwadle, w koncertach. Wězo zaso bywaju dny, haj cyłe njedzele, zo z domu č. 24 na rózku Wspólneje a Kruczeje ani njewuchadza, hdžež z přich. mačerju, knjenju Szetkiewiczowej bydli.“⁹¹ Andricki sledoval velmi bedlivě, jak v roce 1899 probíhaly v polských městech, hlavně v Krakově a ve Varšavě, oslavy pětadvacátého výročí Sienkiewiczovy literární činnosti, a opět o tom velmi podrobně a výstižně informoval lužickosrbské čtenáře.⁹²

Na počátku 20. století se do překladů Sienkiewiczových děl pustil zmíněný Jurij Winger. V roce 1903 byla ve Wingerově překladu publikována *Pokazka ze Sienkiewiczzo-*

⁸⁴ Henryk Sienkiewicz: *Maryi Konopnickej*. Wědomostna příloha *Łužicy* 1, č. 3, 1902, s. 73.

⁸⁵ *Łužica* 18, č. 12, december 1899, s. 110.

⁸⁶ O polských zájmech Jurije Wingra podrobněji viz Jurij MLYNK: *Jurij Winger a Polacy*. In: *Polsko-Łużyckie stosunki literackie. Tom studiów* (eds Jerzy Śliżiński). Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 51–62.

⁸⁷ *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 2, č. 5, meja 1883, s. 41; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 5, č. 4, hapryl 1886, s. 34; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 8, č. 5, meja 1889, s. 40; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 17, č. 10, oktober 1898, s. 114. *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 18, č. 1, januar 1899, s. 6; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 19, č. 1, januar 1900, s. 9; *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 20, č. 10, oktober 1901, s. 91.

⁸⁸ *Łužica* 18, č. 10, oktober 1899, s. 93.

⁸⁹ *Łužica* 18, č. 2, februar 1899, s. 12–13.

⁹⁰ Mikławš ANDRICKI: *Henryk Sienkiewicz*. *Łužica* 19, č. 4 a 5, hapryl a meja 1900, s. 34–35; č. 6, junij 1900, s. 46–48.

⁹¹ Týž: *Henryk Sienkiewicz*. *Łužica* 19, č. 6, junij 1900, s. 47.

⁹² Týž: *Henryk Sienkiewicz. France Prešern. Józef Chociszewski*. *Łužica* 20, č. 1, januar 1901, s. 3–4.

wych „Křižakow“⁹³ a v roce 1905 potom *Jank – musikant*⁹⁴ a *Latarnik*.⁹⁵ Sienkiewicz za svého života obdržel mnoho cen a čestných uznání, avšak největší pocty se mu dostalo v roce 1905, kdy mu byla udělena Nobelova cena za literaturu, o čemž samozřejmě časopis lužickosrbské čtenáře informoval.⁹⁶ Právě v této době vycházela Sienkiewiczova díla v periodiku nejvíce, což souviselo s mnohem větší popularitou autora po získání Nobelovy ceny. Roku 1906 následovaly Wingrovy překlady Sienkiewiczových děl *Organista z Ponikłowa*,⁹⁷ v roce 1907 vyšlo dílo *Pójmy za nim*,⁹⁸ roku 1908 pak *Jan – dobyčér* (pol. *Bartek zwycięzca*)⁹⁹ a v letech 1909–1910 *Za Božim chlébom*.¹⁰⁰

Další osobnosti a polská témata v „Lužici“

Specifické místo mezi spolupracovníky *Lužice* měl rodák z dolnolužického Drjowku, švec Jan Greško (1854–1925), jenž byl aktivním propagátorem lužickosrbsko-polských vztahů a na začátku osmdesátých let 19. století vycestoval do Varšavy, kde zůstal až do konce života. Ve svých příspěvcích sice neinformoval o polském kulturním a vědeckém dění, psal však z Varšavy převážně o lužickosrbských tématech.¹⁰¹ V příspěvku *Serbske žony*¹⁰² poukázal na obtížnou situaci lužickosrbských žen, k čemuž dodal některé vlastní zkušenosti: „Ja bęch w druhich słowjanskich stronach n. př. w Pólskej; tam maju žony we tym nastupanju lępsi wosud: tam wone rozkazuja a tajkeje woporniwošće z cyła njeznaju. W tym nastupanju móža so jenož čornohórske žony z našimi Serbowkami runać. Ně, mój luby, wy njerozymne dobre počinki wašich žonow sebi wažić, na wopak Ty chceš Twoju hišće skutkownje jeważić! Hańbuj so, hańbuj so! Hdy byšće njeměli tajke žony, zawěšće, by lužiskich Serbow hižo njebyło; wjele bóle serbskim žonam mamy so džakować za wobstaće serbskeho naroda.“¹⁰³ V posledním článku, jenž byl na rozdíl od dřívějších publikován v dolnolužické srbštině a který se nazýval *Dopis z Warszawy*, Greško dále podporuje národní uvědomění Lužických Srbů.¹⁰⁴

⁹³ *Lužica* 22, č. 10 a 11, oktober a november 1903, s. 82–84.

⁹⁴ *Lužica* 24, č. 11, november 1905, s. 82–84; č. 12, december 1905, s. 90–92.

⁹⁵ *Lužica* 24, č. 11, november 1905, s. 84–86; č. 12, december 1905, s. 92–95.

⁹⁶ *Słowjanske nowinki*. *Lužica* 25, č. 1, januar 1906, s. 7.

⁹⁷ *Lužica* 25, č. 2, februar 1906, s. 12–13; č. 3, měrc 1906, s. 20–21.

⁹⁸ *Lužica* 26, č. 1, januar 1907, s. 2–4; č. 2, februar 1907, s. 10–11; č. 3, měrc 1907, s. 18–19; č. 4, apryl 1907, s. 26–27; č. 5, meja 1907, s. 33–35; č. 6, junij 1907, s. 42–43; č. 7, julij 1907, s. 50–51.

⁹⁹ *Lužica* 27, č. 1, januar 1908, s. 6–7; č. 2, februar 1908, s. 13–14; č. 3, měrc 1908, s. 21–23; č. 4, hapryl 1908, s. 28–29; č. 5, meja 1908, s. 36–37; č. 6, junij 1908, s. 43–44; č. 7, julij 1908, s. 52–55; č. 8, august 1908, s. 61–63; č. 9, september 1908, s. 68–70; č. 10, oktober 1908, s. 77–78; č. 11, november 1908, s. 84–86.

¹⁰⁰ *Lužica* 28, č. 1, januar 1909, s. 5–6; č. 2, februar 1909, s. 12–13; č. 3, měrc 1909, s. 21–22; č. 4, hapryl 1909, s. 26–28; č. 5, meja 1909, s. 34–35; č. 6, junij 1909, s. 42–43; č. 7, julij 1909, s. 49–50; č. 8, august 1909, s. 58–59; č. 9, september 1909, s. 66–67; č. 10, oktober 1909, s. 74–75; č. 12, december 1909, s. 90; *Lužica* 29, č. 2, mały róztk 1910, s. 10–11; č. 3, nalětnik 1910, s. 18–19; č. 4, jutrownik 1910, s. 26–27; č. 5, rózownik 1910, s. 34–35; č. 6, smažnik 1910, s. 42–43; č. 7, pražnik 1910, s. 50–52; č. 8, žnjenc 1910, s. 58–59.

¹⁰¹ Jan GREŠKO: *Dwě liliji*. (*Bajka*). *Lužica* 6, č. 4, hapryl 1887, s. 31–32; *Týž: Sćeńc w Delnjej Lužicy*. *Lužica* 7, č. 5, meja 1888, s. 38.

¹⁰² *Lužica* 8, č. 6, junij 1889, s. 46–47; č. 7, julij 1889, s. 54.

¹⁰³ Tamtéž, s. 46.

¹⁰⁴ *Lužica* 13, č. 2, februar 1894, s. 14.

K aktivním přispěvatelům *Lužice* patřil český sorabofil a sorabista Adolf Černý (1864–1952), píšící do časopisu vlastní příspěvky, básně, překlady článků i básní a množství krátkých zpráv. Nebyly to však pouze publikace spjaté s lužickosrbskou tematikou nebo českým prostředím. Černý totiž zároveň patřil k předním českým polonofilům, sledoval pečlivě polskou literaturu, tisk i dramatickou tvorbu a od roku 1901 byl na univerzitě v Praze vedle lužické srbštiny dokonce i lektorem polštiny. Již jsme se zmínili o jeho překladech prací Kornela Ujejského, Michała Bałuckého a o nekrologu na Adama Asnyka, jimi však Černého spolupráce s časopisem v polonistické oblasti nekončila.

Vedle nich byla v periodiku otištěna Černého vzpomínka na pobyt ve Varšavě v roce 1889. Město na něj zapůsobilo příznivě a nadšen byl především mistrným výkonem polského vynikajícího herce, zpěváka a komika Alojzyho G. Żółkowského (1814–1889), a věnoval mu proto v časopise samostatný příspěvek *Alojzy Gonzaga Żółkowski*.¹⁰⁵ K Żółkowského výkonu ve hře Aleksandra Fredra *Wielki człowiek do małych interesów* Černý emotivně poznamenal: „Bě cyle njemaskowany – kaž nimale přeco – a jeho hra běše tak přirodžena, tak njepytana, zo přichadžach bóle a wjacy do zahorjenja. Jeho wysoka postawa bě tak sympathiska, mjenjace so wurazy jeho wobliča tak znamjeniče předstawjachu wšelake čuća a pohnuća čłowjeskeje wutroby, tak wubjernje k hrě přilěhowachu, jeho řeč bě tak charakteristiska – zo běch ze wšitkim we wulkej měrje zahorjeny. Żółkowski bě woprawdže znamjenity komik, kotrehož runjeća tak hnydom njebudže ...“¹⁰⁶

Lužickosrbsští čtenáři se v roce 1900 díky Černého reportáži *Kališ*¹⁰⁷ mohli v překlade M. Andrického podrobně seznámit s tímto historickým velkopolským městem, kam autor přijel na pozvání sourozenců Melanie a Alfonse Parczewských a mimo jiné se zde setkal i s Janem Karłowiczem, redaktorem odborného časopisu *Wisła*. Pro Černého byl Kališ, kde právě probíhal sjezd hudebních a pěveckých spolků z oblastí tehdejšího ruského Polska, jedním z center polské klasické literatury, poněvadž se zde narodily takové vynikající osobnosti jako Adam Asnyk a Bronisław Grabowski a část svého dětství a mládí zde prožila i Maria Konopnicka.

Přispěvatelé periodika si všímali též osobností, které byly např. na rozdíl od věhlasných spisovatelů v Evropě méně známé, avšak na území rozděleného Polska toho udělali pro zachování národní identity a vzdělání polského národa nesmírně mnoho. Jurij Winger Lužickým Srbům představil takovou osobnost v roce 1911 v článku *Kral skutkow*,¹⁰⁸ v němž ve vzpomínce na faráře Piotra Wawrzyniaka (1849–1910) sugestivně popsal jeho pohřeb v malém městečku Mogilno v tehdejší Poznaňské knížectví, který se stal velkou národní manifestací Poláků pod německou nadvládou. Wawrzyniak patřil k nejzásadovějším odpůrcům germanizace, byl činný v kulturních, hospodářských a osvětových společnostech, působil jako poslanec pruského sněmu, ale především se stal jedním ze symbolů národního hnutí Poláků v pruském záboru. Ještě méně známou postavou byla Antonina Estkowska (1825–1913), o níž v *Lužici* napsal Mikołaj Andricki článek *Pensija knjenje Estkowskeje*.¹⁰⁹ Estkowskou, představenou dívčího ústavu v

¹⁰⁵ Příjmení polského herce píšeme v našem příspěvku v názvu jmenovaného článku a v citaci z textu v *Lužici* Żółkowski, jak ho původně napsala redakce časopisu.

¹⁰⁶ Adolf ČERNÝ: *Alojzy Gonzaga Żółkowski*. *Lužica* 9, č. 6, junij 1890, s. 43.

¹⁰⁷ Týž: *Kališ*. *Lužica* 19, č. 4 a 5, hapryl a meja 1900, s. 39, č. 7, s. 62–63.

¹⁰⁸ *Lužica* 30, č. 4, jutrownik 1911, s. 27–28. Srov. také *Słowjanske nowinki*. *Lužica* 30, č. 3, nalětnik 1911, s. 24.

¹⁰⁹ *Lužica* 24, č. 10, oktober 1905, s. 78–79.

Poznani, který byl zrušen nařízením královské pruské správy, v příspěvku prezentoval jako ženu s nesmírnými zásluhami o výchovu mladých Polek ve městě. Autor se ve své stati zamýšlí nad neutěšenou situací ve vzdělání lužickosrbských chlapců, natožpak dívek a za jedinou ženskou osobnost tehdejší srbské Lužice, tedy i ženu vzdělanou, pokládal básnířku Milu Imišovou (1827–1895).¹¹⁰

Neutěšená hospodářská situace přinutila na konci 19. století tisíce Poláků k emigraci do Německa, mnoho z nich se usadilo v tehdy mohutně se rozvíjejícím Porúří, kde našli práci jako horníci, hutníci nebo dělníci v dalších továrnách. Mezi přistěhovalci z oblasti Východních Prus a Mazurských jezer byli hlavně protestanti, kteří se však pro neznalost jazyka nezúčastňovali bohoslužeb. V Essenu tehdy působící učitel Jan Bogumił Nytska (Nyčka) se brzy nadchl pro pomoc slovanským přátelům, naučil se polsky a začal pro ně organizovat bohoslužby, nejdříve v Essenu, poté v nedalekém Gelsenkirchenu. O této nezištné Nytskově činnosti referoval Jan Bohuwěr Šofta v roce 1882 v článku *Serb jako spomožnik Polakow*.¹¹¹

Na příznivý rozvoj lužickosrbsko-polských kontaktů především na univerzitě v Lipsku poukazuje autor polského původu, podepsaný zkratkou J. H... sz z Krakowa. V příspěvku *Dopis z Lipska*¹¹² uvedl jako jednoho z hlavních reprezentantů zmíněných kontaktů na lužickosrbské straně Jana Waltara (Johannes Walther, 1860–1921), původem Němce, studenta teologie, zastávajícího tehdy funkci jednatele (zapisovatele) v lipském lužickosrbském katolickém spolku. Waltar se sám v Lipsku naučil hornolužické srbštině a brzy se věnoval i básnické činnosti. V romantickém sentimentálním duchu složil jako výraz sounáležitosti lužickosrbského a polského lidu báseň, jež byla ve zmíněném příspěvku otištěna:

Mój pólski ludo, budź mi postrowjony
 najwutrobnišo, bratře mojoh' ludu!
 Kaž wy, smy my tež chroble wojowali
 za česć, swobodu, wótčinstwo a jazyk.
 Kaž my sće runje ćežko wy ćerpili,
 ach, wjacy hišće, wjele wjele wjacy. –
 Daj Bóh, tón Knjez, we swojej wulkej hnadže,
 zo z procha stawaš zaso k wulkej česći;
 a sława kóždom', kiž za twoje česće
 so hori, kiž z ramjenjomaj a z ruku,
 ze svojim čěłom, dušu a žiwjenjom
 tebi so poswjeći za cyłu wěčnosć!
 A sława tebi, pólska swjata zemja,
 kćěj, kćěj bjez kónca, kćěj do wšej' wěčnosće,
 ja tebje lubuju, ja tebi zwolał
 z cyłeje wutroby tež: Sława, sława!!¹¹³

Varšavu, největší polské město a třetí největší město carského Ruska, přiblížil čtenářům *Lužice* pedagog a spisovatel Adolf Sommer, jenž v roce 1898 absolvoval spolu s dalším lužickosrbským učitelem Janem Arnoštem Holanem, působícím tehdy na gymnáziu

¹¹⁰ O Estkowské taktě viz *Słowjanske nowinki*. *Lužica* 24, č. 10, oktober 1905, s. 79–80.

¹¹¹ *Lužica* 1, č. 12, december 1882, s. 102–103.

¹¹² *Lužica* 2, č. 3, měrc 1883, s. 24–25.

¹¹³ Tamtéž, s. 24.

v Nižném Novgorodě, cestu po Rusku. Dojmy ze zastávky ve Varšavě shrnul v části cestopisu *Moje loňše pućowanje k bratrowskim a cuzym narodam*.¹¹⁴ Všiml si např. rozdílů ve způsobu zápřahu, jaké ve městě používali kočí ruského a na druhé straně polského původu, ale především ho jako Středoevropana zaujali varšavští Židé, kteří rozhodně nebyli tak asimilováni jako jejich soukmenovci v Německu a značně se odlišovali od polského i ruského obyvatelstva ve Varšavě.

Byl téměř fascinován typickým oděvem židovských obyvatel Varšavy a velmi barvitě to popsal v cestopisu: „Kóždy žid chodži w dolhim čornym kaftanje hač do kulkow, ma čornu čapku na hłowje a włosy za wuši zwite; k tomu cholowy w škórnjach. Tele wašnje su židža hakle za nowši čas přijeli po pólskim a ruskim wašnju. Z wjetša je drasta kóždého žida swěćata, mazana, zo so njeby rad pódla žida na ławku sydnył. Židowske žony chowaja swoje włosy pod włosowcom; tele židowske wašnje je po wšěch naraňšich krajach rozšěrjene. Štóž tele wašnje njeznaje, džiwa so zawěsće, zo maja wšě židowki poľne kudžerjawe, čorne włosy, hdyž su druhdy tež hižo stare kłapawy. Tež židowski hólc drasći so kaž wotrosćeny Žid: dołhi kaftan hač do kulkow. To je či woprawdže spodziwny napohlad; na směchi mi džěše, hdyž přenjeho tajkeho kadlčku wohladach.“¹¹⁵ Autor popsal hlavní pamětihodnosti města a všiml si rozdílů dvou světů, elegantního podle pařížské módy v Saské zahradě, a na druhé straně pozoroval nutný svět židovských prodavačů. Sommer viděl ve Varšavě rozvinuté město bez zásadních negativních vlivů po rozdělení země. Hlavní příčinu viděl v pílí obyvatelstva „království“, jeho ohnivém temperamentu a plamenné lásce k milované vlasti. Odtud podle autora pramenila mladistvá moc národa projevující se všude tam, kde je to povoleno. Pozoroval varšavský literární a divadelní život i vydávaný tisk spjatý s neodmyslitelnou carskou cenzurou. Sommer své dojmy doplnil podrobnými statistickými údaji z odborné literatury.

Když v roce 1884 zemřel Jan Arnošt Smoler, vyvolalo to podobně jako po smrti Hórníkově o deset let později množství smutečních reakcí z okolních zemí. Mezi nimi sepsal tehdy mladý polský básník Zenon Przesmycki (1861–1944), jehož pojilo se zesnulým národním buditelem přátelství, báseň *Nad grobem Jana Ernesta Smolerja*,¹¹⁶ v níž mimo jiné napsal:

O Budyszyński dębje stary!
 Tyś ludu swego był kościołem,
 Tyś uczył go ufności, wiary,
 By ze wzniesionem dumnie czołem
 Szedł w burze, walki, zawieruchy,
 Tyś bohaterów budził duchy,
 Tyś stworzył nowy naród cały!¹¹⁷

Někteří z autorů věděli o zaměření časopisu a sami zaslali jeho redakci vlastní díla. Z periodika se dovídáme, že takto své práce poskytl redakci básník Franciszek Kandyd Maria Eysymont (1853–1910), jenž o časopisu pravděpodobně věděl díky kontaktům s Kraszewským. V roce 1901 proto *Łužica* otiskla delší zprávu o Eysymontových pracích

¹¹⁴ *Łužica* 18, č. 4, hapryl 1899, s. 30–31; č. 5, meja 1899, s. 41–43; č. 6, junij 1899, s. 52–54.

¹¹⁵ Adolf SOMMER: *Moje loňše pućowanje k bratrowskim a cuzym narodam*. *Łužica* 18, č. 4, hapryl 1899, s. 30–31.

¹¹⁶ *Łužica* 3, č. 9, september 1884, s. 75–76.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 75.

*Walka idei. Tragikomedia z dawnej przeszłości, Gwiazda Wschodu, Poema. Prolog a Na Ziemi. Perły. Dwa poematy boleści.*¹¹⁸ Z těchto prací redakci zaujalo především téma Polabských Slovanů, hlavně pak obodritský kníže Mściwoj II.

Jen zřídka se v periodiku objevovaly informace politického charakteru, což souviselo s obavou z možné cenzury, ale přesto se takové výjimky našly jako např. v roce 1908, kdy *Łužica* přinesla zprávu o atentátu na tehdejšího haličského místodržícího hraběte Andrzeje Potockého (1861–1908), který byl výsledkem napjatých polsko-rusínských vztahů v této rakouské provincii. Časopis k tomu poznamenal: „We Lwowje bu haličski bohot (naměstnik kejzorowy) hrabja Handrij Potocki wot małoruskeho studenta M. Siczyńskiego, k awdiency připušcěneho, z kulkami potřěleny; tak wutřasy z nutřka zažrany a z wonka našćuwany Rusin ćmowu nóc zasakłosće na cyle njewinowaty wopor zastojskich přislušnosćow.“¹¹⁹

Łužica se v kratších zprávách věnovala i dalším osobnostem polské kultury. Z nich můžeme jmenovat např. významného malíře Henryka Siemiradzkiego (1843–1902)¹²⁰ nebo básniřku a publicistku Sewerynu Duchinińskou (1816–1905),¹²¹ která po lednovém povstání musela opustit polská území a uchýlila se do Paříže. V různých souvislostech bylo také zmiňováno jméno hudebního skladatele Fryderyka Franciszka Chopina (1810–1849).¹²²

Poláci se na podpoře lužickosrbského národního života podíleli i jinak. Již jsme hovořili o Kraszewského podpoře nadějných studentů, ale našli se i mnozí další. O jejich pomoci při veřejných sbírkách a podpoře lužickosrbských institucí a projektů se čtenář mohl v *Łužici* dočíst v rubrice *Zapis pžnoškow a darow*, vycházející od prvního ročníku časopisu. Poláci různých profesí se finančně podíleli na podpoře Towarstwa Pomocy za studowcych Serbow, Matice lužickosrbské, lužickosrbského muzea a domu Matice lužickosrbské, vydání sebraných spisů Handrije Zejlera a spisů Mata Kosyka. Mezi těmi, kteří trvale finančně podporovali zmíněné instituce nebo projekty, byli od počátku vydávání periodika významné osobnosti polsko-lužickosrbských vědeckých a kulturních styků jako Wilhelm Józef Bogusławski a Alfons Parczewski či Jan Baudouin de Courtenay, dále přispívali významní badatelé a vysoce postavení činitelé jako kníže Adam Stanisław Sapieha,¹²³ etnograf Jan Karłowicz,¹²⁴ jazykovědec Stefan Ramułt, hrabě Stanisław Mieroszewski a mnozí další. Mezi desítkami jmen zaslouží pozornost zejména pravidelný dárce, gymnaziální profesor Basil Kopytczak z haličského Tarnopolu, jež byl zároveň předplatitelem časopisu.

¹¹⁸ *Lumirowa trilogija*. *Łužica* 20, č. 2, februar 1901, s. 9–10.

¹¹⁹ *Słowjanski rozhlad*. *Łužica* 27, č. 7, julij 1908, s. 56.

¹²⁰ *Wědomostna přiloha Łužicy* 1, č. 3, 1902, s. 73–74.

¹²¹ *Słowjanske nowinki*. *Łužica* 24, č. 10, oktober 1905, s. 79.

¹²² *Łužica* 10, č. 3, měrc 1891, s. 20. Adolf ČERNÝ: Kornel Ujejski. *Łužica* 16, č. 11, november 1897, s. 123.

¹²³ Viz také zpráva o jeho úmrtí v časopise: *Wjerch Adam Sapieha †*. Wučena přiloha *Łužicy* 2, č. 4, 1903, s. 63.

¹²⁴ Viz také zpráva o jeho úmrtí v časopise: *Jan Karłowicz †*. Wučena přiloha *Łužicy* 2, č. 4, 1903, s. 63.

Závěr

Z autorů, zprostředkovávajících lužickosrbským čtenářům polskou literaturu, stál na prvním místě, pokud jde o množství publikovaných děl krásné literatury, Jurij Winger, pro něhož byly inspirací Sienkiewiczovy romány a novely, avšak především je sám překládal do rodného jazyka. V *Łužici* nejprve publikoval ukázkou z *Křižáků* a své překlady uzavřel vydáváním díla *Za Božím chlébom*. Díky Wingrovi se proto v letech 1903–1910 mohli Lužičtí Srbové seznámit, a to především v ukázkách vydávaných na pokračování, se sedmi pracemi rozsáhlého Sienkiewiczova díla. V době, kdy stál v čele redakce Arnošt Muka, sám přispíval do *Łužice* tématy o raných polských dějinách. Byly to zejména dvě stati z roku 1889 *Wobrazy ze słowjanskich stawiznow* a příspěvek na pokračování z let 1893–1894 *Wojowanje pólskeho wójwody Bolesława Chrobłego z němskim kejžorom Hendrichom II. wo serbski kraj (1002–1018)*. Muka na stránkách časopisu přispíval rovněž překlady z polštiny, z nichž nejrozsáhlejší je Bałuckého komedie *Hońtwa za mužom*, uveřejněná v časopise v roce 1891.

Chociszewského román přeložil pro časopis v roce 1889 pod názvem *Bojomir abo Zawjedźenje křesėjanstwa we Łužicach* Adolf Sommer, který také v rámci rozsáhlého cestopisu z roku 1899 *Moje lońše pućowanje k bratrowskim a cuzym narodam* seznámil čtenářskou obec se zvláštnostmi Varšavy. Polským tématům se věnoval i redaktor časopisu Mikławš Andricki, z jehož prací stojí za pozornost např. studie *Henryk Sienkiewicz* z roku 1900, Bogusławského nekrolog z roku 1902 nebo překlad jedné z Gawalewiczových povídek z roku 1899. Se všemi polskými sorabofily od Bogusławského až po sourozence Parczewské udržoval intenzivní kontakty Michał Hórnik, mimo jiné spoluautor (společně s Bogusławským) populárních dějin *Historija serbskeho naroda* (1884). Hórnik si všímal literárních novinek, jaké na území bývalého Polska vycházely, a referoval o nich v časopise. O přátelství M. Hórnikova s mnohými polskými spisovateli a badateli svědčí soustrastné dopisy po Hórnikově smrti v roce 1894. Možná překvapuje, že se v periodiku neobjevilo více překladů z polské poezie v podání Jakuba Barta-Čišinského, publikujícího zde v roce 1883 a 1884 pouze překlady tří Mickiewiczových sonetů, víme však, že hlavní inspiraci a užší kontakty měl básník s literaturou českou. Důležitá role zprostředkovatele polské a lužickosrbské kultury připadla na stránkách časopisu Čechovi Adolfu Černému, z jehož pera zde byly otištěny jak překlad Bałuckého novely *Padušske česćelakomstwo* (1892), tak i popularizační příspěvky *Alojzy Gonzaga Żótkowski* (1890), nekrolog Adama Asnyka (1897), další nekrolog Kornela Ujejského s překladem jeho *Choralu* (1897) a reportáž *Kališ* (1900). K těmto příspěvkům je třeba zařadit Černého aktuální zprávy z polského kulturního života.

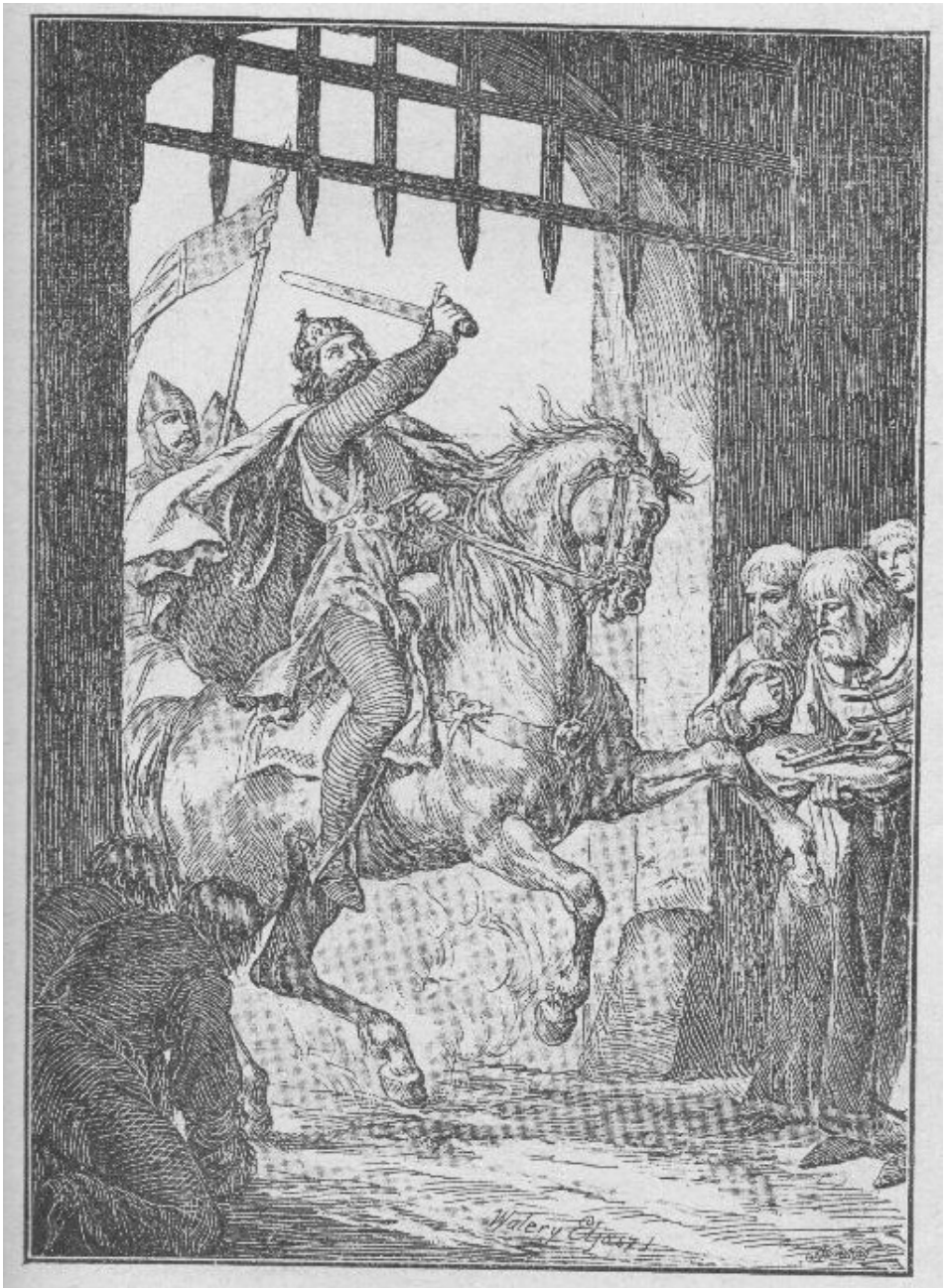
Nejvýznamnější polští představitelé polsko-lužickosrbských kontaktů jen omezeně přispívali do *Łužice* rozsáhlejšími články o stěžejních postavách polských dějin, klasické literatury a o jejich dílech. Za pozornost stojí nekrolog Adama Asnyka a článek o Bolesławu Prusovi sepsané Melanií Parczewskou, která zároveň ze všech autorů polského původu v periodiku publikovala v periodiku nejhojněji. Alfons Parczewski uveřejnil na stránkách časopisu tři příspěvky, z nichž jeden byl otištěn jako nekrolog po smrti Wilhelma Bogusławského v roce 1901. Sám Bogusławski přispěl do *Łužice* pouze v roce 1894 vzpomínkou na Michała Hórnikova. Polští autoři však především popularizovali srbskou Lužici v domácím tisku, knižních publikacích a překlady do polštiny. Výrazná byla, jak také ze zpráv v časopise vyplývá, pomoc polských přátel Lužických Srbů, a to nejen vědců, spisovatelů a dalších intelektuálů, ale i prostých nadšenců a

odběratelů *Lužice*, pravidelně přispívajících na vydávání lužickosrbské literatury, na chod nejdůležitějších institucí a na vzdělání nastupující inteligence.*



Básník Kornel Ujejski. Lužica 17, č. 7, julij 1898, s. 80.

* Materiál k této studii byl připraven v rámci stipendijního pobytu Lužickosrbského institutu v Budyšině, který autor absolvoval ve dnech 1. 6.–30. 6. 2010.



Obraz krále Boleslava Chrabrého (autor: Walery Eljasz-Radzikowski). Lužica 8, č. 1, januar 1889, s. 5.